

IN MEMORIAM

Jože Zupan¹

5. 4. 1938 – 13. 8. 2025

Skoraj pol stoletja je od takrat, ko je na vrata moje pisarne na Prešernovi cesti v Ljubljani, kjer sem se službeno ukvarjal s sodelovanjem Mladinske knjige z založbami po svetu, potrkal slok, uglasjen, lepo oblečen mož in povedal, da zbira slikanice slovenskih avtorjev, prevedene v tuje jezike. Ljubeznivo ga je zanimalo, če bi mu lahko odstopili kakšno iz našega arhiva. Prosil sem sodelavko, da ga je pospremila v klet med police z našimi knjigami. Čez čas se je od tam vrnil zaprašen, tudi z ostanki kakšne pajčevine na obleki, z naročjem slikanic in širokim nasmehom.

Tako sem spoznal Jožeta Zupana, ravnatelja osnovne šole v Šentrupertu. Vesela sva bila oba: on, ker je izdatno povečal svojo zbirko, in jaz, ker sem spoznal človeka, ki je iskreno cenil in znal vrednotiti ustvarjalnost naših avtorjev.

Nekaj let kasneje me je Tone Partljič povabil k delu v Društvu Bralna značka in tam sem se z Jožetom Zupanom, predsednikom društva med leti 1979 in 1983, znova srečal. Zame se je odprl nov svet, svet zagnanih ljubiteljev knjige in dela z mladimi bralci. Iskreno in prijateljsko vzdušje med sodelavci me je očaralo in temu je na srečanjih vedno dajal pečat Jože Zupan. Zelo hitro sva razvila medsebojno naklonjenost, postala sva Jože in Slavko. Ljubezniv, strpen in poglobljen v razmišljanju je Jože opozarjal na stvari, ki jih nismo videli, opogumljal h korakom, ki so bili videti tvegani, in še posebej, vedno je opazil ljudi, ki se niso silili v ospredje, s svojim delom pa so širili polje smiselne dela z mladimi. In seveda, kadar smo bili v zadregi, kadar nam je kaj izginilo iz spomina, ko smo brskali po ali ključnih ali majhnih trenutkih, vedno je bil tu on: »Vprašajmo Jožeta, on ve.«

Jože je vedel in znal; v številnih zabeležkah, besedilih in knjigah je dokumentiral prav vse, kar je bilo treba, in v čudoviti zgodbi ljubezni do mladih bralcev je pazljivo videl vse velike in majhne stvari.

Njegova siceršnja širokogrudna, duhovita in neustavljiva kulturna dejavnost je k sreči doživljala primeren odmev tudi v Šentrupertu, v Mirenski dolini in na Dolenjskem sploh; za svoje delo je bil deležen vseh uradnih in neuradnih priznanj. Uradni zapisi bogato in tehtno govorijo o vsem tem. Redkokdo doživi, tako kot je Jože, da ga ob jubilejih in priložnostnih prireditvah v prijateljskem vzdušju pozdravlja nabito polna dvorana bližnjih in daljnih sokrajanov ter mu izraža hvaležnost s stoječimi ovacijami. Jože je čutil, da mu njegovo človeško predajanje in toplino enako vrača svet, v katerem je živel skromno, strpno in spoštljivo do ljudi okrog sebe.

¹ Članek je bil prvotno objavljen v časopisu *Delo*, dne 29. avgusta 2025.

V »svoji šoli« v Šentrupertu je z neverjetno vztrajnostjo in zagnanostjo ustvaril verjetno največjo zbirko originalnih knjižnih ilustracij otroške in mladinske literature v državi. Z avtorji je razvil pristne in tople odnose; bili so veseli in počaščeni, da so se uvrstili v njegov izbor. Likovna dela, obešena po stenah hodnikov in učilnic na šoli, so prikrito in nezavedno v srca in glave šolarj in šolarjev tkala ljubezen do literature in lepega sploh. Tudi knjige, prevedene v tuje jezike, ki jih je zbral ogromno, so obiskovalcem obenem pričale, da slovenska ustvarjalnost samozavestno potuje v svet. Poimenovanje galerije v Galerijo Jožeta Zupana simbolno beleži Jožetovo izjemno delo tudi na tem področju.

Sodelavke in sodelavci v Bralni znački smo bili ponosni in se veselili z njim številnih priznanj, še posebej, ko je prejel zlati znak Bralne značke, postal njen prvi častni član in ko je, na državnem nivoju, tudi zaradi predanega dela z mladimi bralkami in bralci, prejel Schwentnerjevo nagrado za življenjsko delo in državno odlikovanje.

Z Jožetom sva se velikokrat srečevala ob najrazličnejših prilikah in topel odnos, ki se je razvil med nama, je bil obema v ponos in veselje. Pred leti sem mu rekel, da si svojega rojstnega dne ne znam več predstavljati brez njegove čestitke. Vsako leto je dan ali dva pred datumom iz Šentruperta pripotovala kuverta z vzorno, ravnateljsko izpisanim naslovom in seveda žlahtnim voščilom. Letos bom moral praznovati brez Jožetove zapisane pozornosti.

Eden od predsednikov Bralne značke, slovenski pesnik in pisatelj iz Trsta Marko Kravos, je zapisal, da kadar pade mogočno drevo, v gozdu zazija praznina. Že, že, dodajam, a iz njegovih semen zraste sveža, bujna podrast.

Jože Zupan je šel, a ni odšel. Bralni značkarji bomo zagnano zalivali vse, kar raste iz njegove setve.

■ SLAVKO PREGL